

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

(повне найменування закладу вищої освіти)

Психолого-педагогічний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

магістр

(освітній ступінь)

На тему **ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Виконала: студентка групи 2Г
спеціальності

013 «Початкова освіта»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Махортова А.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Каденко І.В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Репко І.П.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2019

ВСТУП

Актуальність та ступінь наукової дослідженості проблеми

Забезпечення повноцінного особистісно орієнтованого розвитку молодшого школяра, його соціального і духовного зростання, збагачення пізнавальної сфери, формування широкого кола компетентностей з усіх галузей початкової освіти є головною умовою реалізації державної політики в галузі початкової освіти. В українському суспільстві відбуваються демократичні перетворення, які передбачають не тільки реорганізацію освітнього процесу початкової школи, а й вимагають розв'язання проблеми створення такого освітнього середовища, яке забезпечуватиме індивідуальний розвиток дітей, їхню активність і у найбільшій мірі сприятиме активній навчально-пізнавальній діяльності. Сьогодні вкрай необхідно привести у відповідність до нових освітніх стандартів фахову підготовку майбутніх учителів початкової школи, сформувати їхню готовність до реалізації принципу наочності у початковій школі на уроках природознавства [2; 4].

В освітньому процесі початкової школи важливо розвивати у школярів інтерес до навчання, спиратися на чуттєве сприйняття освітньої інформації, включати всі органи чуття при сприйнятті навколишнього світу. Чим різноманітніше чуттєве сприйняття освітнього матеріалу, тим міцніше він засвоюється. Це досягається при широкому використанні наочних засобів на усіх етапах навчання. Сучасний вчитель початкових класів повинен чітко розуміти зміст поняття «наочність», знати і застосовувати у своїй педагогічній діяльності різні види наочності, залежно від освітньої мети, обирати найефективніші засоби наочності [58].

Вивчення ступеня наукової розробленості проблеми реалізації у навчанні принципу наочності показало, що методологію даного явища визначають праці класиків світової та вітчизняної педагогіки Я. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Дістервега, К. Ушинського,

П.Каптерєва та ін. Важливе місце у розробці теоретичних положень та умов застосування принципу наочності в навчанні посідають роботи С.Архангельського, В. Беспалька, Л. Запкова, Ю.Овакимяна, Н. Шахмасва, В.Болтянського, І. Якиманської та ін [12].

Такими дослідниками, як М. Башмаков, В. Далінгер, Н. Єжова, Д.Єфремов, Н. Іванчук, Т. Карпова, О. Князєва, Н. Резнік, Є. Смирнов, Л.Фрідман, А.Цукарь, І. Шамсутдинова, Н. Щукіна та іншими вивчалися окремі аспекти реалізації наочності і візуалізації при навчанні різних дисциплін. Роботи цих учених переважно присвячені шкільній освіті. При цьому аспекти наочного навчання природознавства в педагогічній освіті залишаються недостатньо розробленими, хоча очевидно, що успіх реалізації принципу наочності в школі визначається характером і особливостями застосування наочності в процесі підготовки вчителя.

У педагогічних дослідженнях недостатньо розкрито застосування наочності в контексті дидактичної спрямованості навчання майбутніх учителів. Наочність частіше використовується як ілюстративний засіб, але не дидактичний. У практиці закладів вищої освіти теоретичні курси з педагогіки вельми слабо пов'язані навіть з курсом методики навчання, а тим більше з конкретними курсами предметної підготовки. Студенти не бачать і не усвідомлюють реальної можливості та необхідності застосування знань з педагогіки в роботі вчителя з предмета. Тому при вивченні дисциплін предметної підготовки в системі педагогічної освіти, реалізуючи принципи навчання, перш за все, необхідно використовувати кожен можливість розкриття принципів дидактики, показувати можливість їх реалізації в освітньому процесі в школі на уроках природознавства [2].

В психолого-педагогічній літературі професійна підготовка розглядається як придбання фахівцями кваліфікації відповідно до напрямку підготовки або спеціальності. Деякі вчені, характеризуючи професійну підготовку, акцентують увагу на професійній освіті та професійній компетентності. Змістом професійної освіти є система знань, умінь, навичок,

які забезпечують виконання відповідних функцій на високому рівні. Професійна компетентність розглядається як результат професійної освіти та самоосвіти, характеризується рівнем відповідних знань і умінь, досвідом, індивідуальними здібностями, прагненням до постійного самовдосконалення, творчим ставленням до справи.

Аналізуючи наукові та науково-методичні праці можна зробити висновок, що розробка проблематики підготовки майбутніх учителів має місце в сучасній педагогічній науці, а вивчення теоретичних та методичних аспектів професійної підготовки вчителів початкових класів у гуманітарному закладі вищої освіти потребує особливої уваги [14].

Завдання професійної підготовки майбутнього вчителя на сучасному етапі обумовлено, у першу чергу, метою, яка поставлена суспільством перед освітою, школою – необхідністю формування «... функціонально грамотної особистості, прилученої до національних та загальнолюдських цінностей» [4]. Тому вчителю недостатньо володіти науковими основами організації освітнього процесу. Він повинен бути обізнаний із тенденціями розвитку дидактики, володіти основами нових технологій, раціонально будувати процес пізнання, вміти об'єктивно і грамотно аналізувати результати свого дидактичного впливу.

Наочне навчання будується не на уявленнях і словах, а на конкретних образах, безпосередньо сприйнятих дитиною. Тому у процесі викладання учням освітнього матеріалу вчитель широко використовує один із найважливіших принципів дидактики – принцип наочності. Наочність мобілізує увагу, сприяє кращому засвоєнню знань, надає активності розумовій діяльності. Унаочнення при навчанні активізує сенсорний досвід, актуалізує й уточнює первинні уявлення, забезпечує краще запам'ятовування освітнього матеріалу, допомагає кращому засвоєнню знань загалом.

Отже, принцип наочності – це найбільш відомий і зрозумілий принцип навчання, який використовується з найдавніших часів. В основі цього

принципу лежить наукова закономірність про те, що ефективність засвоєння знань залежить від залучення до процесу пізнання різних органів чуття [2]. Тому, необхідно впроваджувати принцип наочності і в процес підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Дана проблема потребує вивчення і визначає вибір теми магістерської роботи: «Підготовка майбутніх учителів до реалізації принципу наочності на уроках природознавства в початковій школі».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації принципу наочності на уроках природознавства.

Гіпотеза дослідження: ґрунтується на припущенні про те, що процес підготовки майбутніх учителів педагогічного ЗВО до реалізації принципу наочності на уроках природознавства буде більш ефективним за реалізацією таких умов: ознайомлення із методичними вимогами до реалізації принципу наочності у навчанні та практичної розробки фрагментів уроків з природознавства в початковій школі.

Мета і гіпотеза дослідження визначають необхідність і послідовність вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження.
2. Розглянути теоретичні аспекти принципу наочності на уроках природознавства в початковій школі.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до реалізації принципу наочності на уроках природознавства в початковій школі.
4. Експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до реалізації принципу наочності на уроках природознавства в початковій школі.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО.

Предмет дослідження – педагогічні умови організації роботи з підготовки майбутніх учителів до реалізації принципу наочності на уроках природознавства в початковій школі.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення й аналіз наукових джерел й методичних посібників для педагогічних закладів вищої освіти; *емпіричні:* діагностичні – анкетування та тестування студентів; педагогічне спостереження; бесіда; педагогічний експеримент; *математичні:* математична обробка результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, на 4 курсі, у 41 – ш та 42 – ш групи, психолого-педагогічного факультету.

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить 129 сторінок, з них 94 сторінки основного тексту. У списку використаних джерел подано 60 найменувань. Робота містить 3 таблиці, 4 рисунка.